

Valtiovarainministeriö

1/3

valtiovarainministerio@vm.fi

Viite:

Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö 18.1.2018, VM/69/00.01.00.01/2017

Asia:

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi digitaalisten palvelujen tarjoamisesta sekä sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain eräiden säädösten kumoamisesta

Valtiovarainministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi digitaalisten palvelujen tarjoamisesta sekä sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain eräiden säädösten kumoamisesta. Ehdotetulla lailla on tarkoitus saattaa voimaan Euroopan parlamentin direktiivi julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisolvellusten saavutettavuudesta 2016/2102/EU sekä säätää viranomaisten ja julkista tehtävää hoitavien velvollisuudesta järjestää digitaalisia palveluita hallinnon asiakkaille. Lausuntopyynnössä annettu määräaika lausunnon antamiselle oli 1.3.2018, oikeuskanslerille on pyynnöstä annettu lisää aikaa lausunnon antamiselle 8.3.2018 saakka.

Esitän lausuntonani seuraavan.

Pidän ehdotettua lakia tarpeellisena direktiivin toimeenpanon lisäksi perustuslaissa turvattun yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi. Ehdotettu sääntely on omiaan lisäämään viranomaisten ja muiden julkista tehtävää hoitavien sähköisesti tarjoamien palveluiden määrää ja laatua.

Määritelmistä ja soveltamisalasta

Ehdotetun digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annettavan lain määritelmiä koskevan 2 §:n 5 kohdan mukaan viranomaisella tarkoitetaan valtion viranomaisia, valtion liikelaitoksia, kunnallisia viranomaisia, eduskunnan virastoja, tasavallan presidentin kansliaa, julkisoikeudellisia yhdistyksiä, itsenäisiä julkisoikeudellisia laitoksia, yliopistolaisissa (558/2009) 1 §:ssä tarkoitettuja yliopistoja, ammattikorkeakoululaissa (932/2014) säädettyjä ammattikorkeakouluja ja ortodoksista kirkkoa sekä sen seurakuntia; mitä viranomaisesta säädetään, sovelletaan myös

muuhun julkista hallintotehtävää hoitavaan siltä osin kuin sen tarjoama yleisölle tarkoitettu digitaalinen palvelu liittyy tämän tehtävän hoitamiseen.

Ehdotetun lain 2 luku sisältää nykyisen sähköistä asiointia viranomaistoiminnassa koskevan lain (asiointilaki) kumottavaksi ehdotettavia säännöksiä korvaavia säännöksiä, mm. nykyistä velvoittavamman säännöksen viranomaisen – mukaan lukien julkista hallintotehtävää hoitavan - velvollisuudesta mahdollistaa asiakirjojen toimittaminen sähköisesti (5 §). 2 luku koskee vain yleisölle tarjottavia digitaalisia palveluja ja niitä muun kuin varsinaisen viranomaistoimijan digitaalisten palveluja, jotka ”liittyvät” julkisen hallintotehtävän hoitamiseen. Kyseisen luvun säännösten noudattamisen valvonta kuuluu yleiselle laillisuusvalvonnalle, käytännössä eduskunnan oikeusasiamiehelle ja valtioneuvoston oikeuskanslerille (s. 44).

Ehdotetun lain viranomaisen määritelmä poikkeaa myös jossain määrin tavanomaisesta siinä mielessä, että viranomaisiksi on luokiteltu suoraan myös sellaisia toimijoita, joilla on muitakin kuin viranomaistoimintoja (esimerkiksi liikelaitos). Jää jossain määrin epäselväksi, onko tarkoitus soveltaa lakia (erityisesti sen 2 lukua) näiden toimijoiden toimintaan kokonaisuudessaan.

Julkisen hallintotehtävän käsite ei ole yksiselitteinen. Erityisesti tilanne, jossa yhtiö- tai yhdistysmuotoiseen toimijaan sovelletaan sille annettujen julkisten hallintotehtävien johdosta yleisiä hallinto-oikeudellisia säädöksiä (esimerkiksi hallintolakia, hallintolainkäyttölakia, julkisuuslakia ja kielilakia), on toimijan henkilöstön osaamisvaatimusten ja henkilöstölle asetetun vastuun kannalta haastava. Perusteluissa (erit. s. 38) on pyritty täsmentämään niitä tilanteita, joissa 2 luku tulee sovellettavaksi. Mahdolliset lisäesimerkit olisivat erinomainen lisä esitykseen myös jälkikäteen laillisuusvalvonnan kannalta, kun otetaan vielä huomioon, ettei myöskään digitaalisten palvelujen ”liittyminen” julkisen hallintotehtävän hoitamiseen liene aina sekään vaikeuksista rajattavissa.

Lainsäädännön luonne hallinnon yleislakina

Asiointilaki kuuluu hallinnon yleislakeihin (ks. esim. lainkirjoittajan opas, kohta 12.3.1). Hallituksen esitysluonnokseen sisältyy ehdotus asiointilain muuttamisesta siten, että sen 5 ja 6 § sekä 7 §:n 1 momentti kumottaisiin ja niitä vastaavat säännökset sisältyisivät ehdotettuun digitaalisia palveluja koskevaan lakiin. Ottaen huomioon erityisesti kumottavien 5 ja 6 §:n merkityksen asiointilain keskeisinä velvoitteina, esitän harkittavaksi, että hallituksen esitykseen otettaisiin kannanotto siitä, tuleeko ehdotettavaa lakia pitää hallinnon yleislakina.

Muuta

Luonnoksen mukaan vielä keskeneräinen säätämisyjärjestysarviointi vaikuttaa asianmukaiselta. Teknisluonteista tarkastusta, kuten perustuslakivaliokunnan käytäntöä koskevien viittausten oikeellisuutta ei oikeuskanslerinvirastossa ole tehty.

Lakiehdotuksen perusteluissa sivuilla 51 ja 52 viitataan 6 §:n 2 ja 3 momentteihin. Ehdotetussa laissa 5 §:ssä on vain kaksi momenttia ja momentti 2 sisältää sääntelyn johon perusteluissa viitataan 3 momenttina. Perusteluiden viittauksessa 2 momenttiin todetaan että tunnistamistavan valinta jää viranomaisen arvioitavaksi ”kuitenkin ottaen huomioon, mitä pykälän 2 momentissa säädetään”. Epäselväksi jää onko ehdotetun lain 6 §:ssä tarkoitus olla viitattu 2 momentti – joka tapauksessa perustelut on vielä käytävä tarkoin läpi sen varmistamiseksi että perustelut vastaavat säädettäväksi ehdotettua lakia.

Kansainvälisessä vertailussa on perusteltua keskittyä saavutettavuuden toteuttamiseen lainsäädännössä.

Säädettäväksi esitetyn lain nimeä olisi edelleen syytä harkita kun lain keskeisenä tavoitteena on viranomaisten ja muiden julkisia palveluja tuottavien sähköisten palveluiden saavutettavuuden parantaminen.

Oikeuskansleri

Tuomas Pöysti

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Pekka Liesivuori

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

KÄYNTIOSOITE Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
POSTIOSOITE PL 20, 00023 Valtioneuvosto

PUHELIN 0295 16001
TELEFAKSI 09 160 23975

E-MAIL etunimi.sukunimi@okv.fi
INTERNET www.okv.fi